

Spår 2

Mode och skönhetsideal genom tiderna - Studera porträtten

På Hallwylska museets paradvåning finns porträtt från 1600, 1700 och 1800-talen. De föreställer släktingar till familjen von Hallwyl. Genom porträtten får vi en känsla för de olika tidernas mode och skönhetsideal. Människor uttrycker sin identitet och samhällsställning genom kläder och smink samt omger sig med rekvisita. Hur och varför förändras skönhetsidealen?

Studera porträtten och diskutera hur personerna är framställda. Jämför porträtt från olika sekel.

Övning 1

Använd den här analysmodellen för varje porträtt

- Beskriv personen på porträttet
- Möter den avporträtterade din blick?
- Beskriv personens kläder, smycken och andra accessoarer
- Beskriv miljön. Vad är det för möbler, mattor och föremål?
- Vad gör personen på porträttet?
- Beskriv färgerna, penseldragen och ljuset i porträttet.
- Beskriv vad du tycker om porträttet.
- Vad är det i porträttet som gör att det blir likt den som avbildas?
- Vad skulle ni betona om ni skulle måla ett porträtt? Skulle det vara ögonen, ögonbrynen eller näsan? Vilka färger skulle ni välja? Var sitter personligheten?
- Hur tolkar ni den avbildade personen? Hur tror ni personen var?
- Hur skulle ni förstärka en egenskap hos den människan ni vill måla av? Genom kläderna eller på annat sätt?
- Använder personen på porträttet kläder eller annat för att visa sin status?
- Idag finns photoshop – kan porträtten ha använts för att försköna modellerna?
- Är porträttet en bild av hur man vill uppfattas eller är det en bild av hur konstnären har uppfattat sin modell?

Skönhetsideal under 1600-talet

Överlastad klädstil

Ståndsskillnader märks i kläder och livsstil

Idealkroppen är stor och rund. Övervikt var en statussymbol!

Blek hy var status

Skönhetsideal under 1700-talet

Liten, tunn och graciöst elegant kropp

Stora ögon

Smink och peruker för både män och kvinnor

Skönhetsidealen under 1800-talet

Kläder markerar status och makt, men skillnader mellan könen sätt att klä sig understryks mer.

Smink och dekorationer blir kvinnliga attribut.

Genom historien var krigaren ett mansideal. Under senare delen av 1800-talet var det den beridna soldaten som förkroppsligade tidens mansideal som fysisk styrka och uthållighet.

Övre vestibulen

Familjeporträtten på väggarna föreställer medlemmar av släkterna Hallwyl och Im Hoff från 1500-talet till 1800-talet. Porträtten är kopior utförda 1919-1920 av grevinnans favoritkonstnär Julius Kronberg (1850-1921). Originalporträtten finns i Schweiz.

Fyra stora, ovala porträtt på väggen längs trappans övre del visar greven och grevinnan som nygifta samt ovanför dem grevinnans föräldrar Wilhelm och Johanna Kempe. Porträtten målades av den fransk-ungerske konstnären Edouard Boutibonne år 1865.

Vardagssalongen

Familjeporträtten dominerar rummet. De större porträtten målades av Julius Kronberg på 1890-talet. Julius Kronberg var Wilhelminas "hovmålare". Kronberg målade de flesta familjeporträtten. Redan på 1850-talet blev det vanligt med fotograferade porträtt. Många konstnärer menade att det fotograferade porträttet endast registrerade verkligheten medan det målade porträttet ansågs tolka och uttrycka den. Det målade porträttet blev en statussymbol.

Porträttmåleriet befann sig i en brytningstid, mellan det idealiserande och det realistiska uttrycket. De som kritiserade Julius Kronberg menade att han saknade intresse för psykologiserande framställningar. Hans målningar var vackra, men speglade inte personligheten hos den avporträtterade.

Övning: individuellt eller i små grupper

Studera Kronbergs porträtt enligt analysmodellen. Vad anser ni?

Ebba

Ovanför den öppna spisen finns ett porträtt av den äldsta dottern Ebba von Eckermann (1866-1960). Ebba utmanade sina föräldrar när hon ville studera vidare efter studentexamen. Från år 1873 kunde kvinnor studera vid universitet. Ebba arbetade också för kvinnors rättigheter. Avslöjar porträttet något om Ebbas intressen?

Ellen

Till vänster om dörrarna till Stora salongen ser vi mellandottern Ellen de Maré, sedermera Roosval (1867-1952). Ellen bröt mot konventionen när hon skilde sig för att gifta om sig med sin sons privatlärare, den 12 år yngre Johnny Roosval. Vad berättar porträttet om Ellen?

Johanna

Porträttet till höger om dörrarna till vestibulen föreställer grevinnans mor, Johanna Kempe.

Walther

Till vänster om dörrarna till vapenrummet ser vi Walthers porträtt. Han sitter och röker. Vi ser inte någon miljö utan allt fokus är på Walther.

Barnporträtt

Porträtten runt fönstren föreställer barnbarnsbarnen. I rummet finns även avbildningar av barnbarn och svärsöner – alla målades av Nils Asplund på 1910- och 20-talen.

Rökrum

Wilhelmina

Porträttet ovanför den öppna spisen föreställer Wilhelmina von Hallwyl och är utfört av Julius Kronberg 1895. Wilhelminas porträtt är en realistisk och ovanligt flärdfri studie. Hon har vackert silvervitt hår och en genomträngande blick. Hon sitter med armen nonchalant lagd över ryggstödet och bär en nio år gammal klänning.

Att diskutera

Vad är det i porträttet som gör att hon blir hon?

Vad skulle ni framhäva om ni skulle måla ett porträtt? Skulle det vara ögonen, ögonbrynen eller näsan? Vilka färger skulle ni välja? Var sitter personligheten?

Irma

Helfigurporträttet av Irma von Geijer (1873-1959), greveparets yngsta dotter är också målat av Julius Kronberg. Irmas salongsporträtt var Kronbergs första porträtt för familjen. Hon är nätt som en porslinsfigur – 48 cm i midjemått. I porträttet betonar Kronberg textiliernas glans, sammetens mjukhet, stolar i miljön.

Att diskutera

Hur skulle ni förstärka en egenskap hos den människa som ni vill måla av? Genom kläderna? I Irmas porträtt har Kronberg fäst stor vikt vid att få fram de dyrbara materialen, det tjocka gröna sidenet, den gröna sammetens lena yta.

Rolf

Målningen till vänster om fönstret är husets enda modernistiska oljemålning, ett porträtt som föreställer Rolf de Maré (1888-1964), ett av greveparets barnbarn. Rolf stod nära sin mormor. För Wilhelmina var han kanske den son som hon och Walther aldrig fick.

Rolf avbildades 1916 av konstnären Nils von Dardel. De två lärde känna varandra när de studerade tillsammans vid Uppsala Universitet. De var i sin ungdom ett par, men förblev vänner livet ut. Nils von Dardel presenterades för Walther och Wilhelmina och var en ofta sedd gäst i Hallwylska huset såväl som på Hildesborgs slott där Wilhelmina och Walther tillbringade somrarna.. Rolf de Maré grundade 1920 Svenska Baletten i Paris (Le Ballets Suédois), med ekonomiskt stöd från sin mormor. Under 1920-talet var det fortfarande straffbart att vara homosexuell, men inom teatern och i intellektuella kretsar liksom inom överklassen fanns en öppnare och mer tillåtande attityd.